

**ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ
ДО ДЕРЖАВНОЇ АТЕСТАЦІЇ З ФІЛОСОФСЬКИХ НАУК
(КОМПЛЕКСНИЙ ЕКЗАМЕН)
ДЛЯ СТУДЕНТІВ ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ зі спеціальності 033
«ФІЛОСОФІЯ» ОР «БАКАЛАВР»
на 2024/2025 навчальний рік**

Вступ до філософії

1. Світогляд та його структура. Історичні типи світогляду.
2. Міф та релігія як первісні форми світогляду.
3. Філософія як теоретична основа світогляду.
4. Предмет філософії та її структура.
5. Філософія і наука: спільні та відмінні риси. Філософія і мистецтво.
6. Методи та функції філософії. Світоглядна та методологічна функції філософії.
7. Джерела та соціокультурні чинники зародження філософської думки. Концепції походження філософії. Загальнолюдське та національно-особливе у філософії.
8. Проблема буття у філософії.
9. Онтологія як учення про буття.
10. Основні форми буття та їх взаємозв'язок.
11. Проблема першооснов світу (монізм, дуалізм, плюралізм).
12. Проблема свідомості у філософії. Поняття ідеального.
13. Сутнісні ознаки свідомості та її структура.
14. Співвідношення свідомості, мислення і мови.
15. Свідомість і творчість. Сутність творчості та її типи.
16. Самосвідомість.
17. Суспільна свідомість: основні форми.
18. Діалектика як учення про розвиток та її принципи. Альтернативи діалектики.
19. Діалектика і метафізика як вчення про розвиток і способи філософування.
20. Співвідношення руху і розвитку. Поняття розвитку та його ознаки.
21. Основні категорії діалектики.
22. Основні закони діалектики.
23. Теорія пізнання. Знання та його типи.
24. Предмет гносеології.
25. Види, рівні та форми пізнання.
26. Особливості наукового пізнання. Істина та її критерії. Теорії істини.
27. Поняття методу, методології та методики. Складові та властивості методу. Класифікації методів.

Історія філософії

1. Виникнення та основні риси філософської думки стародавніх Індії та Китаю.
2. Антична філософія, її джерела, своєрідність та основні періоди її історії.
3. Основні школи досократівського періоду давньогрецької філософії. Космоцентризм та пошук першооснови буття. Початки діалектики та вчення про пізнання.
4. Проблема людини в античній філософії. Софісти. Сократ.
5. Філософія Платона та філософська система Аристотеля.
6. Філософія еллізму: епікуреїзм, стоїцизм, скептицизм.

7. Філософія Стародавнього Риму. Неоплатонізм.
8. Середньовічна парадигма західноєвропейської філософії. Апологетика, патристика, містика, схоластика. Полеміка реалізму і номіналізму. Філософсько-теологічні вчення Аврелія Августина і Томи Аквінського.
9. Антропоцентризм та гуманізм філософського мислення епохи Відродження (Микола Кузанський, Н. Макіавеллі, Т. Мор, Т. Кампанелла). Натурфілософські ідеї епохи Відродження (Дж. Бруно, М. Коперник, Й. Кеплер, Леонардо да Вінчі).
10. Західноєвропейська філософія (XVI – XVIII ст.). Проблема субстанції, методу пізнання та організації суспільного життя людей у філософії Нового часу (Ф. Бекон, Дж. Локк, Т. Гоббс, Р. Декарт, Б. Спіноза, Г. Ляйбніц, Дж. Берклі, Д. Г'юм).
11. Особливості поглядів філософів-просвітників на історію, державу, людину і суспільство. Теорія «суспільного договору» та «природних прав» людини.
12. Німецька класична філософія та її місце в історії філософської думки.
13. Філософія І. Канта. «Коперніканський переворот» І. Канта в теорії пізнання. Етичні погляди І. Канта.
14. Філософія Й. Фіхте про діяльно-творчу основу буття. Філософія тотожності Ф. Шеллінга.
15. Філософська система і діалектичний метод Г. Гегеля. Філософія історії Г. Гегеля. Вчення про абсолютний дух. Логіка і теорія пізнання.
16. Антропологічний матеріалізм Л. Фюєрбаха.
17. Порівняння ключових онтологічних та гносеологічних ідей класичної та некласичної філософії.
18. Філософія марксизму. Діяльнісна концепція людини та матеріалістичне розуміння історії. Філософські аспекти неомарксизму. Франкфуртська школа.
19. Філософія позитивізму та його еволюція.
20. Філософські течії неокантіанства та неогегельянства.
21. Прагматизм як напрям західної філософії.
22. Провідні тенденції, риси та напрями сучасної зарубіжної філософії.
23. Ірраціоналізм «філософії життя» (А. Шопенгауер, Ф. Ніцше, А. Бергсон, В. Дільтей).
24. Психоаналітична філософія та її розвиток (З. Фройд, К. Юнг, Е. Фромм).
25. Персоналізм – напрям у філософії ХХ ст. (Е. Муньє, Б. Боун, Е. Брайтмен).
26. Філософія екзистенціалізму у ХХ ст. (М. Гайдеггер, Ж.-П. Сартр, А. Камю, К. Ясперс).
27. Філософська антропологія (М. Шелер, Г. Плеснер, А. Гелен).
28. Еволюція релігійної філософії у ХХ ст. Неотомізм. Тейярдизм. Сучасна протестантська філософія.
29. Філософський структуралізм, герменевтика, феноменологія – течії сучасної філософії.
30. Філософія постмодернізму.

Українська філософія

1. Основні особливості, джерела та періоди історії української філософії.
2. Філософські ідеї в культурі Київської Русі (XI – XIII ст.).
3. Філософські ідеї в писемних пам'ятках Києво-Руської доби.
4. Філософська думка в Україні XIV – XVII ст. Розвиток гуманістичних ідей в братських школах, Острозькому культурно-освітньому центрі.
5. Філософська освіта в Україні XV – XVIII ст.
6. Філософія українського Просвітництва другої половини XVII – XVIII ст.
7. Розвиток філософії професорами Києво-Могилянської Академії.
8. Філософська система Г. Сковороди. Вчення про три світи і дві «натури». Ідеї «сродної праці» і «нерівної рівності». Кордоцентризм. Концепція щастя людини.
9. Особливості розвитку української філософії в XIX ст.
10. Філософські аспекти українського романтизму. Філософські ідеї М. Гоголя.
11. Проблема людини і нації у творчості діячів Кирило-Мефодіївського товариства (М. Костомаров, П. Куліш).

12. Філософські ідеї Тараса Шевченка.
13. Академічна філософія в Україні кінця XIX – початку XX століть.
14. Філософське учення П. Юркевича.
15. Філософські ідеї у творчості українських письменників та вчених другої половини XIX – початку XX століття.
16. Філософські ідеї М. Драгоманова, О. Потебні, Б. Кістяківського.
17. Філософські аспекти творчості В. Винниченка, В. Вернадського.
18. Історіософські ідеї М. Грушевського.
19. Філософія І. Франка та обґрунтування української ідеї у його творчості. Еволюція соціально-філософських поглядів І. Франка.
20. Філософські погляди В. Липинського, Ю. Липи, Д. Донцова.
21. Філософські ідеї у творчості Лесі Українки, В. Стефаника.
22. Розвиток української філософії у діаспорі (О. Кульчицький, І. Лисяк-Рудницький, Ю. Вассиян, М. Шлемкевич, В. Янів та ін.).
23. Д. Чижевський – дослідник історії української філософії.
24. Суперечності розвитку філософської думки в Україні у першій третині XX ст.
25. Українська філософія в XX столітті. Становлення Київської філософської школи (П.Копнін, В. Шинкарук).
26. Основні напрями та проблеми розвитку української філософії у другій половині XX – початку XXI століття (М. Попович).

Соціальна філософія

1. Об'єкт, предмет, основні категорії соціальної філософії.
2. Функції соціальної філософії та її місце в системі гуманітарних наук.
3. Проблема періодизації історії соціальної філософії.
4. Концепції походження людини.
5. Сутність людини як біосоціальної та духовної істоти.
6. Людина як суб'єкт суспільно-історичної діяльності.
7. Основні концепції суспільства.
8. Поняття суспільства та проблема його визначення.
9. Суспільні відносини, їх типи та суб'єкти суспільних відносин.
10. Суспільне життя та його основні сфери.
11. Поняття соціального процесу та суспільного розвитку.
12. Типи соціальних процесів.
13. Джерела та рушійні сили розвитку суспільства.
14. Суспільний прогрес і проблема його критеріїв.
15. Суперечливість взаємодії суспільства і природи.
16. Особистість як суб'єкт суспільної діяльності та розвитку суспільства. Типи особистостей.
17. Поняття цінності. Види і типи цінностей.
18. Свобода як цінність.
19. Соціально-філософський аналіз культури та її сутності.
20. Цивілізація та цивілізаційні засади функціонування й розвитку суспільства.
21. Глобальні проблеми сучасної цивілізації.
22. Предмет філософії історії. Основні підходи до розуміння сенсу історії.
23. Формування філософії історії у добу Просвітництва.
24. Концепції історії І. Канта, Г. Гегеля.
25. Теорія історичного процесу К. Маркса: формаційний підхід.
26. Цивілізаційний підхід до історії. Концепція А. Дж. Тойнбі.
27. Морфологія історії О. Шпенглера.
28. Світоглядні основи та структура філософії права. Право як соціально-духовне явище. Право як справедливість.
29. Співвідношення природних і правових законів, закону і права. Форми права.

30. Природне право та його особливості. Договірна теорія права як вираження природних потреб людини.

Програмові вимоги обговорені і затверджені на засіданні кафедри філософії, соціології та релігієзнавства, протокол № 5 від 27 грудня 2024 року.

Завідувач кафедри філософії, соціології
та релігієзнавства

М.В. Дойчик